

Nr 44

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm.

(1:a avd.)

I propositionen nr 23 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 13 januari 1961, föreslagit riksdagen att till Ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor.

Varje år sedan 1954 med ett undantag har — framhåller departementschefen — Svenska penninglotteriet aktiebolag anordnat ett särskilt lotteri till förmån för teater, konst och andra kulturella ändamål. Behållningarna av de särskilda lotterierna — varje lotteri ger som regel en nettoavkastning av ca 4 milj. kronor — disponeras av Kungl. Maj:t och har till större delen använts till olika byggnadsföretag för kulturella ändamål med staten som huvudman.

Frågan rörande ombyggnad av operahuset i Stockholm underställdes departementschefen första gången på våren 1956. Till departementet inkom en framställning från byggnadsstyrelsen om åtgärder i syfte att modernisera såväl teater- som restauranglokalerna. Styrelsen åberopade den intensifierade teaterverksamhetens krav på flera och tidsenligare lokaler, och i fråga om restaurangutrymmena hänvisades till att dessa befann sig i ett mycket bristfälligt skick. Detta senare hade gjort att restaurangrörelsen måst upphöra, vilket betydde ett stort inkomstbortfall för operan. Byggnadsstyrelsen hemställde att medel i första hand skulle ställas till förfogande för utrednings- och projekteringsarbeten.

I anledning av denna framställning fick byggnadsstyrelsen den 16 mars 1956 Kungl. Maj:ts uppdrag att efter samråd med teaterbolagets styrelse utarbeta och inkomma med förslag till plan rörande erforderliga ombyggnadsarbeten. Samtidigt medgavs att byggnadsstyrelsen för ändamålet fick ta i anspråk 200 000 kronor av tillgängliga särskilda lotterimedel. Av dylika medel ställdes sedermera ytterligare 200 000 kronor till byggnadsstyrelsens förfogande för utredningsändamål.

I november 1957 gav byggnadsstyrelsen in ett omfattande förslag till renovering av teater- och restauranglokalerna, avsett att utföras i fyra etapper. Etapp I avsåg huvudsakligen restaurangen, som beräknades kosta 5

milj. kronor. I denna etapp ingick jämväl vissa följdarbeten inom teatern för 1,6 milj. kronor samt ytterligare arbeten för 500 000 kronor. Etapp II gällde enbart teatern och var kostnadsberäknad till 1,7 milj. kronor.

Departementschefen ansåg att detta ombyggnadsförslag var alltför kostsamt och fann det framför allt tveksamt om arbetena borde omfatta även restaurangen. Vid de överläggningar i ombyggnadsfrågan, som fördes med representanter för byggnadsstyrelsen och operaledningen, underströks särskilt från sistnämnda håll det besvärliga läge, som uppkommit genom att restaurangrörelsen måst nedläggas — operan gick miste om den hyresinkomst, som restaurangen gett och som använts för teaterverksamheten. För teatern ansågs det även ur publiksynpunkt — och därmed ur ekonomisk synpunkt — önskvärt att det fanns en restaurang i huset. Dessutom representerade restaurangmatsalarnas inredning i tak och väggar ett visst kulturhistoriskt värde, vilket är en av de omständigheter, som gjort att operahuset av Kungl. Maj:t år 1935 förklarats som byggnadsminnesmärke. Köks- och ekonomilokalerna befann sig också i ett sådant skick, att det under alla omständigheter var nödvändigt att göra något åt dem. I sammanhanget diskuterades även om inte lokalerna skulle kunna efter ett förenklat iordningställande användas för annat än restaurangändamål, varigenom operan likväl skulle kunna tillföras hyresinkomster. Man kunde exempelvis tänka sig att inrätta kontor eller butiker. Av skilda skäl bedömdes emellertid lokalerna av byggnadsstyrelsen inte lämpliga för något av dessa ändamål.

Med hänsyn härtill fann departementschefen sig böra i princip inta den ståndpunkten, att ombyggnaden skulle gälla även restaurangen. Han ansåg emellertid två bestämda villkor böra uppställas, nämligen dels att kostnaderna för restaurangen begränsades i möjligaste mån, dels att hyran blev så stor, att den någorlunda väl förräntade i restauranglokalerna vid ombyggnaden nedlagt kapital. Ingen av dessa förutsättningar var vid ifrågavarande tidpunkt enligt hans mening för handen. Den av byggnadsstyrelsen angivna kostnadsramen för restaurangen — 5 milj. kronor jämte 1,6 milj. kronor för följdåtgärder i anledning av restaurangens intrång i teaterlokalerna — ansåg han alltför stor. I fråga om hyran hade han under diskussionerna i frågan blivit upplyst om innehållet i det avtal, som slutits i juli 1955 mellan operaledningen och Aktiebolaget Operakällaren om förhyrning av restauranglokalerna. Den i avtalet inskrivna årliga grundhyran, 165 000 kronor, bedömde han ur teaterbolagets och statens synpunkt ekonomiskt mindre förmånlig. På grund härav överenskomms dels att byggnadsstyrelsen skulle närmare undersöka om inte restaurangen kunde iståndsättas på ett mindre genomgripande sätt, än som avsågs i styrelsens förslag, dels att operaledningen skulle efter samråd med byggnadsstyrelsen förhandla med restaurangbolaget om ändring av de i 1955 års avtal ingående hyresvillkoren.

Byggnadsstyrelsen inkom i december 1957 med ett reviderat ombyggnadsförslag, däri kostnaderna för restaurangen avsevärt minskats. Detta förslag blev emellertid föremål för kritik från restaurangbolagets sida, därför att endast en mindre festsal men ej någon festväning medtagits — man fram-

höll att det över huvud taget inte var möjligt att finna en restauratör, som var villig att ta restaurangen, om inte festvåning ingick. Tillkomsten av en dylik hade också förutsatts i 1955 års hyresavtal. Detta ledde till att byggnadsstyrelsen — efter samtal mellan departementschefen och de berörda parterna — åtog sig att genom omdisponeringar försöka bereda utrymme för iordningställande av en festvåning till restaurangen.

Det nya ombyggnadsförslaget från byggnadsstyrelsen inkom den 18 mars 1958. Det inkluderade en festvåning, vilken emellertid var mindre än som tidigare avsetts mellan parterna. De totala kostnaderna för ombyggnaden angavs till 7 milj. kronor, varav 2,9 milj. kronor upptogs för restaurangen. Vid föredragningen härav — som skedde i närvaro av representanter för byggnadsstyrelsen och för operaledningen — försäkrade vederbörande representant för byggnadsstyrelsen, att kostnadsuppgifterna var tilltagna med marginaler. Mot denna bakgrund uppdrog Kungl. Maj:t den 11 april 1958 åt byggnadsstyrelsen att utföra ombyggnads- och reparationsarbeten inom operahuset »i huvudsaklig överensstämmelse med byggnadsstyrelsens den 18 mars 1958 framlagda förslag till en sammanlagda kostnad av högst 7 000 000 kronor». Denna utformning av beslutet valdes i avsikt att markera, att kostnaderna skulle begränsas till sagda belopp. Ombyggnadsarbetena började i september 1958.

Under mellantiden hade förhandlingar tagits upp mellan operaledningen och restaurangbolaget om revision av 1955 års hyresavtal. Dessa resulterade under våren 1959 i en överenskommelse, som departementschefen på tillgängligt material ansåg innebära en ur teaterbolagets-statens synpunkt godtagbar lösning. Bland annat hade grundhyran höjts till 200 000 kronor för år, och de samlade hyresintäkterna skulle — såvitt vid denna tid kunde bedömas — ge en under omständigheterna godtagbar förräntning av det kapital som nedlagts i restauranglokalerna vid ombyggnad. Avtalet godkändes av Kungl. Maj:t den 30 april 1959.

Vid kontakter som under byggnadsarbetenas gång ägde rum mellan handelsdepartementet och byggnadsstyrelsen framhölls flera gånger från styrelsens sida, att ombyggnadskostnaderna skulle komma att hålla sig inom den i Kungl. Maj:ts beslut den 11 april 1958 angivna kostnadsramen, 7 milj. kronor. Vid ett sammanträffande den 4 maj 1960, därvid operaledningen och byggnadsstyrelsen under hand hemställde om ytterligare medelsanvisning för vissa mindre tillägsarbeten, ställde departementschefen frågan huruvida redan beslutade arbeten skulle komma att hållas inom den medgivna ramen av 7 milj. kronor. Man svarade att det inom byggnadsstyrelsen pågick beräkningar rörande de slutliga kostnaderna och att besked skulle lämnas så snart resultatet därav förelåg. I en den 27 maj 1960 dagteknad promemoria anmälde så byggnadsstyrelsen, att kostnaderna för ombyggnaden skulle komma att väsentligt överskrida de tidigare angivna. Såvitt styrelsen för det dåvarande kunde bedöma skulle ombyggnadskostnaderna komma att uppgå till 14,5 milj. kronor, varav för restaurangen 9,7 och för teatern 4,8 milj. kronor. Styrelsen tillade att en uppenbar felbedömning av

de med ombyggnadsåtgärderna förknippade kostnaderna måste ha skett och att åtskilliga icke förutsebara kostnader uppkommit.

Enligt den expertis, som departementschefen i denna situation anlitate, kunde det ur praktiska och ekonomiska synpunkter inte anses försvarligt att inställa arbetena. Han föranstaltade då omedelbart om en särskild utredning rörande orsakerna till fördyringen av operahusombyggnaden. Den av Kungl. Maj:t i början av juni 1960 förordnade utredningsmannen avlämnade den 22 november samma år sitt betänkande. Av betänkandet och av en därtill fogad redogörelse med bilagor framgår, att kostnaderna för restaurangombyggnaden kan komma att bli 12,2 milj. kronor och att ombyggnadsföretaget i sin helhet — utom ett nytt ställverk m. m., till vilket särskilt anslag anvisats — kan dra kostnader på drygt 18 milj. kronor. Det är 11 milj. kronor mera än som angavs i byggnadsstyrelsens skrivelse den 18 mars 1958, på vilken Kungl. Maj:ts beslut i anslagsfrågan grundade sig. Utredningsmannen anser att den betydande skillnaden mellan tidigare angivna och nu bedömbara kostnader för ombyggnad av operahuset i allt väsentligt kan återföras på två faktorer. Den ena sammanhänger med att byggnadsstyrelsen i december- och marsförslagen lämnade kostnadsuppgifter, som låg avsevärt under novemberförslagets detaljerade och med god noggrannhet utförda kostnadsberäkningar, utan att styrelsen gjorde däremot svarande minskningar i byggnadsprogrammet. Som den andra huvudorsaken till de stora överskridandena betecknar utredningsmannen, att 1955 års hyresavtal mellan teaterbolaget och restaurangbolaget träffades med de bristande förutsättningar för dess genomförande som förelåg från teaterbolagets sida; i avtalet fanns visserligen inga preciseringar i fråga om byggnadens utrustning och standard, men enligt vad som framkommit under utredningen avsågs av parterna en mycket hög standard, varom emellertid handelsdepartementet och byggnadsstyrelsen inte upplystes. Utredningsmannen pekar också på andra orsaker till fördyringen och nämner därvid den prisstegring, som ägt rum sedan de ursprungliga kostnaderna beräknades eller uppskattades, arbetets speciella art — det har gällt att bygga om en mer än 60 år gammal byggnad, förklarad som byggnadsminnesmärke — avsaknaden av arbetsritningar när byggnadsarbetena påbörjades samt den bristfälliga tekniska och ekonomiska granskning, som efter hand framställt ritningsmaterial underkastades i byggnadsstyrelsen. Därjämte anses det inom styrelsen tillämpade systemet för medelsdispositioner, utgiftsanvisningar och kostnadskontroll ha bidragit till att överskridandena inte uppmärksammades i tid.

Vid remissbehandlingen av betänkandet har byggnadsstyrelsen upprepat, att ett klart felbedömande av de med ombyggnadsåtgärderna förknippade kostnaderna har skett samt att åtskilliga icke förutsebara kostnader tillkommit. Operastyrelsen bestrider att åtgärder eller uraktlåenheter från styrelsens sida skulle i väsentlig mån ha bidragit till fördyringen av operabygget. Från restaurangbolagets sida hävdas att bolaget och operastyrelsen hela tiden har varit ense om att restaurangen skulle få en hög standard, och

bolaget hemställer att ombyggnaden fullföljes i enlighet med träffade avtal och överenskommelser.

För egen del kan departementschefen i stort ansluta sig till utredningsmannens på ett omfattande undersökningsmaterial grundade slutsatser rörande orsakerna till fördyringen av operahusombyggnaden och anser sig följaktligen inte här behöva ta upp dessa slutsatser till närmare granskning. Då han funnit mycket av vad som förekommit vid ärendets handläggning anmärkningsvärt, har han överlämnat ett exemplar av redogörelsen till justitiekanslern för kännedom.

Som utredningsmannen framhållit torde de flesta orsakerna till över-skridandena i större eller mindre utsträckning ha sin grund i vissa organisatoriska förhållanden, nämligen dels den nuvarande uppdelningen mellan operaledningen och byggnadsstyrelsen av ansvaret för operahusets förvaltning, däribland för dess finansiering, för dess inre och yttre underhåll etc., dels byggnadsstyrelsens nuvarande inre organisation och arbetsformer. Det är synnerligen angeläget att ändamålsenliga anordningar i dessa hänseenden snarast åvägbringas. Exempelvis bör det övervägas om inte ansvaret för de olika grenarna av operahusets förvaltning bör samlas på en hand, och när det gäller byggnadsstyrelsens arbetsformer finns skäl bland annat för en intimare samverkan än nu mellan den projekterande verksamheten och den byggande. Dessa frågor är också redan föremål för överväganden i samband med utredningar. Frågan om förvaltningen av operahuset behandlas sålunda av den av chefen för ecklesiastikdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1959 tillkallade utredningsmannen med uppdrag att verkställa utredning rörande operans ekonomi och därmed sammanhängande förhållanden. Vidare har chefen för kommunikationsdepartementet med stöd av särskilt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 25 november 1960 tillkallat fem utredningsmän för att verkställa en översyn av byggnadsstyrelsens organisation. Vid prövningen av de förslag, som kommer att framläggas på grundval av dessa utredningar, bör det nu inträffade beaktas, och de omständigheter i organisationen som medverkat därtill såvitt möjligt undanröjas.

Självfallet bör också alla rimliga åtgärder vidtas för att undvika över-skridanden i framtiden. Vid företag som helt eller till övervägande delen bekostas av lotterimedel bör således den av fjolårets riksdag (Statsverksprop. Bil. 2: Gemensamma frågor s. 17—20; SU 14 s. 7—8; rskr 14) godkända ordningen för handläggning av frågor rörande den statliga byggnadsverksamheten i tillämpliga delar iakttagas. Denna ordning har för övrigt redan de facto iakttagits i detta fall genom den särskilda medelsanvisningen för projektering. I anledning av vad utredningsmannen sagt om att frågor, som gäller dispositionen av de särskilda lotterimedlen, skulle vara underkastade en mera schematisk prövning än andra ärenden av motsvarande slag, vill departementschefen uttala att frågan om operahusombyggnaden av honom behandlades med samma grad av noggrannhet, som när det gäller investeringar över riksstaten. I detta sammanhang vill han också

erinra om att anvisning av lotterimedel till byggnadsföretag i regel — såvitt avser lotterimedelsfonden alltid — sker i form av bidrag till anläggningar som uppföres och till återstående del bekostas av annan än staten.

Vad gäller kostnaderna för operabygget framgår av den tidigare redogörelsen, att departementschefen redan från början eftersträvade att hålla dessa — särskilt i vad avsåg restauranglokalerna — inom en snäv ram. Siffran 7 milj. kronor, varav 2,9 milj. kronor för restaurangen, ansåg han efter förhandlingar med parterna i ärendet innebära en ur statens synpunkter godtagbar lösning. Innan frågan härom underställdes Kungl. Maj:t hade departementschefen, som även framgår av utredningen, mottagit försäkringar om att en medelsram av nämnda storlek rymde marginaler för oförutsedda händelser. Avsevärda överskridanden — vilka enligt vad tidigare sagts kan uppgå till omkring 11 milj. kronor — har likväl uppkommit. Givetvis finner han denna utveckling beklaglig och nödgas i den uppkomna situationen föreslå Kungl. Maj:t att underställa riksdagen frågan om slutlig täckning av ifrågavarande merkostnader.

Genom beslut den 11 april 1958 samt den 28 juli och 26 augusti 1960 har Kungl. Maj:t av tillgängliga särskilda lotterimedel ställt sammanlagt 9 milj. kronor till byggnadsstyrelsens förfogande för fullföljande av de byggnadsarbeten inom operahuset, vilka avsågs i Kungl. Maj:ts beslut den 11 april 1958 och som numera är kostnadsberäknade till cirka 18 milj. kronor. Dessutom har Kungl. Maj:t den 9 december 1960 — i avvaktan på riksdagens prövning av frågan om medelsanvisning på kapitalbudgeten till operabygget — av de särskilda lotterimedlen förskotterat för ändamålet 2 milj. kronor. Därmed har sammanlagt 11 milj. kronor ställts till byggnadsstyrelsens förfogande för operahusombyggnaden. Styrelsen räknar med att av återstoden, cirka 7 milj. kronor, 2 milj. kronor kommer att erfordras under var och en av månaderna januari, mars och maj 1961 samt resten under sommaren 1961.

Innestående behållning av de särskilda lotterierna utgjorde den 1 december 1960 — alltså före utbetalningen för operabygget den 9 i samma månad — något över 6,5 milj. kronor. Detta belopp är att betrakta som i sin helhet bundet till vissa, i allmänhet redan påbörjade kulturella och därmed beslätade ändamål av den art som inledningsvis nämndes. Sålunda har den numera fullbordade renoveringen av Dramatiska teatern i Stockholm, vilken kostnadsberäknats till 8 milj. kronor, beräknats draga ytterligare mellan 700 000 och 800 000 kronor. För pågående byggnadsarbeten inom nationalmuseum erfordras 2 milj. kronor, för nya lokaler åt ostasiatiska museet ungefär lika mycket, för bärgning av regalskeppet Wasa 1,2 milj. kronor, för ombyggnadsarbeten inom Hälsingborgs stadsteater 300 000 kronor samt för arbeten inom djurparken på Skansen i Stockholm 300 000 kronor. Det gör sammanlagt omkring 6,5 milj. kronor. Ytterligare ändamål står på tur att få bidrag ur de medel — mellan 3 och 4 milj. kronor — som kan komma att utgöra behållningen av 1961 års särskilda lotteri. Där har drygt 500 000 kronor beräknats för vissa tidigare beslutade pensions-

kostnader vid de statsunderstödda teatrarna och orkestrarna samt visst ytterligare bidrag till Skansen. Av återstoden av behållningen från 1961 års särskilda lotteri torde huvudparten komma att behöva disponeras för bidrag till ombyggnad av stadsteatern i Hälsingborg och Stora teatern i Göteborg. Dessa arbeten kan beräknas kosta vardera åtminstone 5 å 6 milj. kronor, varav dock vederbörande städer förutsättes komma att täcka den större andelen.

Varje utbetalning för operabygget från de särskilda lotterimedlen som ägt rum eller kan komma att äga rum efter den 1 december 1960 inkräktar sålunda på eller omöjliggör medelsanvisning till de av departementschefen nyss omnämnda särskilda ändamålen. I vissa av dessa fall har byggnadsarbetena redan påbörjats, i andra har planering och förberedelser fortskridit så långt, att det skulle innebära stora svårigheter och ibland även merkostnader att inställa arbetet. Departementschefen har med hänsyn härtill funnit det motiverat, att större delen av merkostnaderna för operahusombyggnaden täckes genom medelsanvisning över särskilt anslag på kapitalbudgeten och vill i det följande göra hemställan därom. Han uppskattar den i dylikt sammanhang erforderliga anvisningen till 9 milj. kronor, varav 2 milj. kronor — motsvarande utbetalningen för operabygget den 9 december 1960 — torde böra återföras till de särskilda lotterimedlen. Med anlitan- de av sistnämnda medel påbörjade eller planerade projekt kan därvid program- ligt komma till utförande.

Med hänsyn till utfallet av betalningarna för operahusombyggnaden torde den föreslagna kapitalbudgetanvisningen äga rum på tilläggsstat för innevarande budgetår. I avvaktan på riksdagens beslut i frågan torde förekommande utbetalningar för operabygget böra förskottas ur de reserverade särskilda lotterimedlen.

Utskottet. I förenämnda proposition ha medel äskats för att täcka de merkostnader, som i förhållande till ursprungligen uppgjorda kalkyler uppstått vid den pågående ombyggnaden av operahuset i Stockholm. Av departementschefens i sammanhanget lämnade redovisning framgår, att byggnadsstyrelsens bedömningar i mars 1958 visade på en totalkostnad för ombyggnads- och reparationsarbeten av 7 miljoner kronor, att dess beräkningar i maj 1960 tydde på en totalkostnad av 14,5 miljoner kronor men att enligt den bedömning, som på hösten sistnämnda år verkställdes av en av Kungl. Maj:t tillkallad utredningsman, de ifrågavarande arbetena kunde antagas draga kostnader på drygt 18 miljoner kronor. I väsentlig mån ha de merkostnader, som sålunda uppstått, hänfört sig till restauranglokalerna i operabyggnaden.

Av departementschefens redovisning framgår, att några lotterimedel utöver dem som redan anvisats — ca 9 miljoner kronor — icke kunna ställas till förfogande för täckande av byggnadskostnaderna utan att andra angelägna kulturella och därmed besläktade ändamål bli lidande. Utskottet finner det under sådana förhållanden ofrånkomligt att tillstyrka bifall till

Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisning till ändamålet. Utskottet vill emellertid samtidigt understryka, att ett bifall från riksdagens sida måste betraktas som ett engångsmedgivande, betingat av de särskilda omständigheterna, och att den fortsatta anslagstilldelningen av de särskilda lotterimedlen bör ske på sådant sätt, att den icke i efterhand utlöser anspråk på ordinarie budgetmedel.

Utskottet saknar anledning att i sammanhanget taga ställning till ansvarsspörsmålen i denna byggnadsfråga. Emellertid vill utskottet mot bakgrunden av vad som framkommit vid dess behandling av ärendet mera allmänt markera vikten av att sådant underlag skapas för ställningstaganden i med statsmedel helt eller delvis finansierade byggnadsföretag, att mera väsentliga kostnadsöverskridanden undvikas. Härvidlag bör den av fjolårets riksdag godkända ordningen för handläggning av frågor rörande den statliga byggnadsverksamheten noga iakttagas. Utskottet vill alltså framhålla, hur väsentligt det är, att företag av detta slag bedrivs under fast ledning med klara befogenheter och klart ansvar.

Utskottet har i sammanhanget noterat de åtgärder, som vidtagits av Kungl. Maj:t för att komma tillrätta med de organisatoriska förhållanden, som anses ha medverkat till det uppkomna läget. I anslutning härtill vill utskottet uttala, att den särskilda utredningen om byggnadsstyrelsens organisation och arbetssätt bör bedrivs skyndsamt och att den särskilda utredningen om operaverksamheten bedrivs på sådant sätt, att definitivt beslut snarast kan fattas om rationella former för operahusets förvaltning.

Utskottet förutsätter, att riksdagen i samband med nästa års statsverksproposition erhåller en specificerad redogörelse för det ekonomiska utfallet av här ifrågakvarande byggnadsföretag.

Vad beträffar de olika ändamål, som tillgodoses genom de särskilda lotterimedlen, vill utskottet uttala önskvärdheten av att vid den fortsatta anslagstilldelningen ur dessa i möjlig mån beaktas sådana ändamål, som till följd av de av operaombyggnaden föranledda anspråken på ifrågakvarande medel icke kunnat tillgodoses.

Med understrykande av vad utskottet i det föregående anfört hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm* på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor.

Stockholm den 21 mars 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit
från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar
Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Axel Johannes Andersson, Thun,
Holmqvist, Bengtson, Fritz Persson, Svärd, Bertil Petersson, Lundström och
Kaijser; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Malm-
borg, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Ståhl, Eliasson i Sund-
born, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, fröken Elmén, herrar Lassinantti, Jo-
hansson i Norrköping, Gustafsson i Uddevalla, Heckscher och Eskel.